

Nämnden för Rättsskyddsfrågor

41-2009 FNR

Fråga om ersättning för ombudskostnader i en arvsvist

Av försäkringsvillkoren framgick att avtalet mellan försäkringstagaren och försäkringsbolaget utgjordes av försäkringsbrevet och försäkringsvillkoren. För försäkringstagaren låg det närmast till hands att uppfatta närmare angivna villkor som uttömmande när det gällde i vilka fall ersättning inte kunde utgå. Nämnden ansåg att situationer som utgör en begränsning av rättsskyddet bör framgå av försäkringsvillkoret på ett tydligt och lättförståeligt sätt. Nämnden fann att det saknats skäl att undanta ombudskostnaderna från ersättning genom rättsskyddet. En ledamot var skiljaktig och ansåg att det saknats skäl att införa ett särskilt undantag i försäkringsvillkoren eftersom försäkringstagarna haft rätt till ersättning från dödsboet för rättegångskostnaderna enligt 18 kap. 1 a § ärvdabalken. Då försäkringstagarna inte utnyttjat denna rätt hade de uppsåtligen åsidosatt sin skyldighet enligt 4 kap. 7 § försäkringsavtalslagen att minska rättsskyddsskadan. Ersättningen skulle därför sättas ned till det belopp som översteg vad som kunnat utfås ur dödsboet.

BAKGRUND

YY avled i augusti 2007. Som dödsbodelägare efterlämnades sambon och tre döttrar. Sambon ingick avtal med övriga dödsbodelägare varigenom han åtog sig att betala 150 000 kr till dödsboet. Då han inte betalade enligt avtalet väckte döttrarna talan i egna namn, men för dödsboets räkning, mot sambon. Parterna ingick förlikning i målet. Två av döttrarna begärde hos Folksam att få utnyttja rättsskyddet i sin hemförsäkring för att täcka de uppkomna ombudskostnaderna. Folksam, som beviljat rättsskydd i tvisten, ansåg att ersättning för kostnaderna kunde fås ur dödsboet och avlog deras begäran.

YRKANDE

Försäkringstagarna ansåg att Folksam skulle ersätta ombudskostnaderna i tvisten.

FÖRSÄKRINGSBOLAGET

Folksam anförde bl.a. följande. I beslutet om beviljande av rättsskydd har tydligt erinrats om reglerna i 18 kap. 1 a § andra stycket ärvdabalken om de försäkrades rätt till ersättning för sina kostnader ur de medel som tillförs dödsboet genom processen. Tvisten har bilagts genom att motparten åtagit sig att utge ett belopp om 150 000 kr. Vardera parten ska, enligt förlikningsavtal, stå sina egna rättegångskostnader. Ombudet har för försäkringstagarnas del till Folksam inkommit med kostnadsanspråk uppgående till 15 330 kr per försäkrad. Folksam har avböjt att utge ersättning med hänvisning till att dessa kostnader i första hand ska utgå ur de medel som dödsboet tillförts genom processen, dvs. förlikningslikviden om 150 000 kr.

Av de handlingar som är tillgängliga för bolaget framgår att dödsboet skiftats den 8 maj 2009, dvs. under pågående process, och att förlikning därefter träffats mellan dödsbodelägarna och motparten den 19 maj 2009. Ombudet synes göra gällande att det därmed är dödsbodelägarna - och alltså inte dödsboet - som tillgodogjort sig förlikningslikviden. Folksams inställning är att de medel som inlutit likafullt måste anses ha tillförts dödsboet. De försäkrades rättegångskostnader ska i första hand ersättas ur dessa medel i enlighet med nämnda bestämmelse i ärvdabalken. Eftersom

förlikningslikviden helt förslår att täcka de försäkrades kostnader i tvisten har någon genom rättsskyddsförsäkringen ersättningsbar kostnad inte uppkommit.

NÄMNDENS YTTRANDE

Frågan gäller om försäkringstagarna har rätt att utnyttja rättsskyddet i sin hemförsäkring för att täcka de uppkomna ombudskostnaderna.

Enligt de aktuella villkoren i rättsskyddsförsäkringen, punkten C 19, ersätter Folksam endast sådana kostnader som är nödvändiga och skäliga. Vidare gäller att bolaget inte ersätter kostnader som försäkringstagaren kunnat få ersatta av staten eller av motparten. Enligt punkten C 21 ersätts inte ombudskostnader och övriga kostnader ur försäkringen, om den försäkrade tillerkänts ersättning i form av skadestånd som får anses täcka dessa kostnader.

Av nämnda villkor framgår inte – såsom i fråga om kostnader som kan ersättas av staten eller av motparten eller kan täckas av skadestånd – att ersättning för kostnader inte skulle kunna utgå i en situation som den aktuella. Villkoren har inte heller formulerats på sådant sätt att undantagen naturligen endast bör läsas som exempel på situationer där kostnaderna inte ersätts och följaktligen andra liknande undantag kan finnas. För en försäkringstagare ligger det närmats till hands att uppfatta villkoren som uttömmande när det gäller de fall i vilka ersättning inte kan utgå.

I försäkringsvillkoren för hem och villa understryks i avsnittet ”Översiktlig information” att det alltid är försäkringsbrevet och de fullständiga försäkringsvillkoren som bestämmer innehållet i försäkringsskyddet och att det är nämnda brev och villkor som tillsammans utgör avtalet mellan försäkringstagaren och försäkringsbolaget. Genom denna information till försäkringstagaren är det enligt nämndens mening givet att situationer som utgör en begränsning av rättsskyddet bör framgå av försäkringsvillkoren på ett tydligt och lättförståeligt sätt.

Nämnden anser mot bakgrund av vad som anförts att det saknas skäl för Folksam att undanta de aktuella ombudskostnaderna från ersättning genom rättsskyddet.

En av ledamöterna anförde följande skiljaktiga mening:

Av den tvingande bestämmelsen i 4 kap. 7 § försäkringsavtalslagen följer att när ett försäkringsfall inträffar ska den försäkrade efter förmåga vidta åtgärder för att hindra eller minska skadan och, om någon annan är ersättningskyldig, bevara möjligheten för försäkringsbolaget att återkräva utbetald ersättning av en eventuell skadeståndsskyldig. Har den försäkrade uppsåtligen åsidosatt sina skyldigheter kan ersättningen sättas ned efter vad som är skäligt med hänsyn till hans förhållanden och omständigheterna i övrigt. Försäkringsavtalslagen innehåller motsvarande regler om räddningsplikt även för företagsförsäkring och personförsäkring.

Av förarbetena till 4 kap. 7 § framgår att bestämmelsen främst är tänkt att användas vid egendomsskador, vilka naturligen är de mest frekventa skadorna. Såsom bestämmelsen är utformad är den dock inte begränsad till egendomsförsäkring eller egendomsskador, utan den försäkrade har när försäkringsfall inträffat en allmän skyldighet att begränsa skadan oavsett slag av konsumentförsäkring, vilket även torde överensstämma med det allmänna rättsmedvetandet. Av förarbetena framgår också att regeln tillämpas för ansvarsförsäkring. Skäl saknas till att den som

drabbas av en skada som ska ersättas genom annan försäkring än egendomsförsäkring och ansvarsförsäkring, t ex rättsskyddsförsäkring, *inte* skulle vara skyldig att efter förmåga försöka begränsa skadan.

För rättsskyddsförsäkring innebär räddningsplikten att den försäkrade är skyldig att efter förmåga begränsa den rättsskyddsskada som omfattas av försäkringen. Begreppet *skada* i rättsskyddsförsäkringen är inte liktydigt med de sammanlagda, faktiska *kostnaderna* i tvisten. Dessa kan av olika skäl komma att överstiga de kostnader som omfattas av rättsskyddsärendet, exempelvis genom att maxbeloppet överskridits, en del av processen förts i instans som inte omfattas av försäkringen eller att åtgärder vidtagits som faller utanför försäkringen. Den försäkrades räddningsplikt vid rättsskyddsförsäkring innebär en skyldighet att efter förmåga begränsa skadan i försäkringshänseende, dvs. den skadekostnad som ska ersättas via rättsskyddsförsäkringen, oavsett om denna utgör hela eller del av de totala rättegångskostnaderna.

Folksam har i försäkringsvillkoren C 64 uppmärksammat försäkringstagaren på räddningspliktens allmänna innebörd – att begränsa omfattningen av inträffad skada. De fåtaliga exempel på räddningsplikten som därefter ges i C 64 rör egendomsförsäkringen. Det faktum att Folksam i försäkringsvillkoren inte närmare utvecklat räddningspliktens innebörd vid andra skador än egendomsskador medför dock inte att den räddningsplikt som gäller enligt försäkringsavtalslagen begränsats till att avse endast de i villkoren givna exemplen.

Regeln i 18 kap. 1 a § ärvdabalken innebär att dödsbodelägare i fall som det aktuella har rätt till ersättning från dödsboet för rättegångskostnaderna. Lagstiftaren har genom regeln tydligt markerat vem som lämpligen bör bära rättegångskostnaderna i mål där dödsbodelägare väcker talan i eget namn men för boets räkning; nämligen dödsboet. Eftersom rätten till ersättning följer av lag saknas skäl att införa ett särskilt undantag i försäkringsvillkoren, såsom krävs när det gäller kostnader som bolaget själv valt att undanta från försäkringens omfattning, exempelvis kostnader för eget arbete och resa. Folksam informerade trots detta om regeln i ärvdabalken i samband med att rättsskydd beviljades. Genom att inte utnyttja den ostridiga rätt till ersättning ur dödsboet som finns, har försäkringstagarna inte fullgjort sin skyldighet enligt 4 kap. 7 § försäkringsavtalslagen att minska rättsskyddsskadan. Eftersom de uppsåtligen åsidosatt sina skyldigheter, och rätten till ersättning från dödsboet alltjämt kvarstår outnyttjad, bör ersättning ur rättsskyddsförsäkringen sättas ned till det belopp som överstiger vad som kunnat utfås från dödsboet.

Ämne **Otydligt villkor**

Årtal för beslut **2009**

Diarienummer **41-2009 FNR**